

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Розглянуто та схвалено рішенням
Вченої ради ОДАУ
протокол № 12
від «25» квітня 2024 р.

«**ЗАТВЕРДЖУЮ**»
Ректор ОДАУ, професор
Михайло БРОШКОВ
« » 2024 р.

Програма
вступного іспиту із спеціальності
051 «Економіка» для вступу до аспірантури

Розглянуто і схвалено на засіданні кафедри
економічної теорії і економіки підприємства,
протокол № 11 від «18» квітня 2024 р.

Завідувач кафедри, д.е.н., професор

Тетяна ШАБАТУРА

Гарант освітньо-наукової програми,
д.е.н., професор

Тетяна ШАБАТУРА

З М І С Т

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ
2. ЗМІСТ ПРОГРАМИ ВСТУПНОГО ІСПИТУ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 051
«ЕКОНОМІКА»
3. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ
4. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ВСТУПНИКІВ

I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Правилами прийому до аспірантури ОДАУ передбачено складання вступного іспиту зі спеціальності, метою якого є виявлення рівня оволодіння загальними та фаховими компетентностями, що необхідні для подальшого навчання на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти для здобуття ступеня доктора філософії (PhD) з економіки.

Програма вступного іспиту для вступу до аспірантури за спеціальністю 051 «Економіка» складена з урахуванням вимог Міністерства освіти і науки України, Закону України «Про вищу освіту», Постанови КМ України «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)», Наказу Міністерства освіти і науки України від 06 березня 2024 року №266 «Про затвердження Порядку прийому на навчання для здобуття вищої освіти в 2024 році», Правил прийому до Одеського державного аграрного університету у 2024 році.

Зміст програми вступного іспиту для навчання в аспірантурі за спеціальністю 051 «Економіка» формує освітній контент навчальних дисциплін, передбачених навчальними планами підготовки здобувачів вищої освіти ступеня магістра з спеціальності 051 «Економіка». Для здобуття освітньо-наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 051 «Економіка» можуть вступати особи, які здобули освітній ступінь магістра. Програма фахових вступних випробувань для осіб, що здобули попередній ступінь вищої освіти за іншими спеціальностями повинна передбачати перевірку набуття особою компетентностей та результатів навчання, що визначені стандартом вищої освіти зі спеціальності 051 «Економіка» для другого (магістерського) рівня вищої освіти.

Теоретичний зміст програми вступного іспиту узагальнено за наступними розділами:

1. Економічна теорія.
2. Економіка підприємства.
3. Міжнародна економіка.
4. Статистика.

Завдання вступного іспиту складаються з чотирьох теоретичних питань у відповідності до розділів. Формою проведення вступного випробування за спеціальністю є усний екзамен.

2. ЗМІСТ ПРОГРАМИ ВСТУПНОГО ІСПИТУ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 051 «ЕКОНОМІКА»

СКЛАДОВІ ПРОГРАМИ

1. ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ.

1.1. Еволюція предмету економічної теорії.

Економічна теорія. Політекономія. Предмет економічної теорії. Об'єктивні економічні закони. Ойкономіка. Хремастика. Меркантилізм. Фізіократія. Класична політична економія. Марксизм. Кейнсіанство. Монетаризм. Інституціоналізм. Лібералізм. Неокласичний синтез. Маржиналізм. Теорія раціональних очікувань. Теорія економіки пропозиції.

1.2. Теорія та структура суспільного виробництва.

Виробництво. Суспільне виробництво. Матеріальне та нематеріальне виробництво. Особисте та виробниче споживання. Продуктивні сили суспільства. Економічні фактори. Уречевлений та особистий фактори виробництва. Робоча сила. Засоби виробництва. Засоби праці. Предмети праці. Економічні відносини. Закон обмеженості ресурсів. Крива виробничих можливостей.

1.3. Теорія споживчої поведінки. Закон необмежено зростаючих потреб.

Споживання. Теорії споживчої поведінки: Кейнса, Модільяні, Самуельсона. Теорія раціонального вибору. Споживча поведінка у теоріях адаптивних і раціональних очікувань. Споживчий бюджет. Бюджетне обмеження. Середня і гранична схильність до споживання і заощадження. Закон необмежено зростаючих потреб.

1.4. Теорія попиту на гроші.

Попит на гроші. Пропозиція грошей. Економічний цикл. Меркантилізм. Класичний монетаризм. Монетаризм. Теорія перманентного та номінального доходу Фрідмана. Сучасний монетаризм. Закон Фішера – балансове рівняння або рівняння обміну. Номінальний і реальний ВВП. Купівельна спроможність. Інфляція. Абсолютний рівень цін. Фактичний обсяг виробництва. Трансакційна поведінка (мотив поведінки). Кейнсіанська теорія попиту на гроші.

1.5. Кейнсіанська теорія стабілізаційної політики держави

Середньострокова циклічність. Тенденція до зростання. Номінальний ВВП. Тренд реального ВВП. Облікова ставка. Зайнятість. Інфляція і дефляція. Стимулювання ефективного попиту. Купівельна спроможність населення. Попит на гроші. Криза перевиробництва. Стабілізаційна та антициклічна політика держави. Політики експансії і рецесії.

1.6. Економічна теорія капіталу.

Капітал. Особистий та уречевлений фактори виробництва. Рента. Концепція Маркса. Оборот капіталу. Трудова теорія вартості. Абстрактна праця. Конкретна праця. Додана вартість. Робоча сила. Необхідний робочий час. Додатковий робочий час. Основний капітал. Оборотний капітал. Фонди. Обігові кошти. Амортизація. Зношування.

1.7. Економічна структура вартості та витрати виробництва.

Марксистська концепція витрат. Сучасна концепція витрат або концепція Кларка. Амортизація. Новостворена вартість. Собівартість. Додана вартість. Прибуток. Витрати виробництва суспільства. Витрати виробництва підприємства. Умовно-постійні та змінні витрати. Точка беззбитковості. Ефект операційного левериджу.

1.8. Банки, біржі та елементи ринкової інфраструктури.

Банки та банківська система. Облікова ставка та норма резервування. Біржі. Види бірж. Суб'єкти біржових угод. Види біржових угод. Біржові індекси. Торгово-промислова палата. Аукціон. Торговий дім. Факторингова компанія. Страхова компанія. Аудиторська компанія. Антимонопольний комітет. Комісія з обігу цінних паперів. Ліцензування діяльності. Маркетинг.

1.9. Теорії вартості товару.

Трудова теорія вартості. Суспільно-необхідна праця. Споживча та мінова вартість. Якість праці. Абстрактна та конкретна праця. Маржинальна теорія вартості. Об'єктивна та суб'єктивна корисність. Закон зниження граничної корисності. Фактори попиту та пропозиції. Теорія факторів виробництва. Альтернативні теорії вартості товару.

1.10. Теорія економічної рівноваги.

Економічна рівновага. Поведінка кривих попиту та пропозиції. Рівноважна ціна. Рівноважний обсяг виробництва. Рівновага на: горизонтальному,

висхідному та вертикальному відрізках. Класична теорія рівноваги. Кейнсіанська теорія рівноваги. Марксистська теорія рівноваги. Синтетична теорія рівноваги.

1.11. Формування ціни на ринку. Товари Гіффена.

Попит і пропозиція. Закон попиту. Закон пропозиції. Криві попиту та пропозиції. Механізм ринкового формування цін. Товари Гіффена. Товари Веблена. Цінові та нецінові фактори попиту і пропозиції. Еластичність. Ефект адаптивних і раціональних очікувань. Ринкова рівновага та рівноважна ціна. Теорії адаптивних і раціональних очікувань.

1.12. Синтетична теорія.

Класична політекономія. Правило “невидимої руки” А. Сміта. Закон Ж.-Б. Сея. Трудова теорія вартості. Маржинальна теорія вартості. Функціональний зв’язок обміну та виробництва. Синтетична теорія А. Маршалла. Кейнсіанство. Неокласична теорія зростання. Монетаризм. Неокласичний синтез Самуельсона. Саморегулювання економіки. Державне регулювання економіки.

1.13. Інституційні засади інноваційної економіки.

Теорії підприємницької економіки, постіндустріального та інформаційного суспільства. Теорії циклічного економічного розвитку; інноваційні теорії технологічного розвитку та сучасні теорії інноваційного розвитку. Сучасні теорії інноваційного розвитку промисловості: теорія технологічного розриву М. Познера, теорія інтелектуальної технології Ф. Хайека, теорія інноваційної економіки та підприємницького суспільства П. Друкера, соціально-психологічна теорія інноваційного розвитку Х. Барнета, Є. Вітте, Е. Денісона та ін.

1.14. Сталий економічний розвиток.

Відтворення і розвиток. Теорії економічного зростання. Теорії сталого розвитку. Базові концепції сталого розвитку. Складові концепції сталого розвитку: економічна, соціальна та екологічна. Фактори економічного зростання і сталого розвитку. Стимулювання сталого розвитку. Межі зростання. Раціональне використання ресурсів.

1.15. Доходи суспільства.

Доходи суспільства. Економічні (факторні доходи). Рента. Земельна рента. Диференційна земельна рента. Прибуток. Фактори прибутку. Нормальний

доход. Роятлі. Франшиза. Гонорар. Заробітна плата. Соціальні доходи. Трансферти. Гарантовані соціальні стандарти. Крива Лоренца. Коефіцієнт Джині. Індес Робін Гуда.

1.16. Інфляція та антиінфляційна політика держави.

Інфляція. Потреби товарообігу. Види інфляції. Причини інфляції. Дефляція. Індекс Лейспейреса. Індекс Фішера. Дефлятор Пааше. Індекс Біг-Маку. Альтернативні індекси. Темп приросту цін. Теорія раціональних очікувань. Австрійська школа та вільний ринок. Монетарна концепція. Неокейнсіанський підхід. Крива Філіпса. Антиінфляційна політика держави. Особливості інфляції в Україні.

1.17. Зайнятість і безробіття.

Зайнятість. Безробіття. Суспільне виробництво. Економічно активне населення. Економічно пасивне населення. Рівень зайнятості. Поняття повної зайнятості. Раціональна зайнятість. Рівень безробіття. Види безробіття. Причини безробіття. Гарантовані соціальні стандарти. Економічні наслідки безробіття. Закон Оукена. Крива Філіпса.

1.18. Теорія людського капіталу.

Економічна категорія «людський капітал». Сутність людського капіталу як чинника економічного розвитку. Інноваційна економіка та економіка знань. Еволюція наукової думки з теорії людського та інтелектуального капіталу. Альтернативні теорії людського капіталу. Теорія інноваційного зростання. Трудова теорія вартості та вартість праці. Рента.

1.19. Сукупний суспільний продукт.

Сукупний суспільний продукт. Система національних рахунків. Валовий внутрішній продукт. Валовий національний продукт. Особистий дохід. Національний дохід. Чистий економічний добробут. Національне багатство. Номінальний та реальний ВВП. Позаринкова діяльність домогосподарств. Тіньова економіка. Дефлятор Пааше.

1.20. Еволюція грошово-валютних систем

Теорії походження грошей: еволюційна та раціоналістична. Синтетична теорія Туган-Барановського. Випадковий обмін. Загальний еквівалент. Грошова система. Повноцінні та неповноцінні гроші. Поліметалізм. Біметалізм. Монометалізм: золотомонетний стандарт, золотозливковий стандарт, золотодевізний стандарт, золотодоларовий стандарт. Паперово-

кредитна грошова система.

1.21. Циклічність класичної вільної економіки та здатність економіки до саморегуляції.

Циклічність економіки. Економічний цикл. Фази. Ознаки фаз. Саморегуляція економіки. Класична політична економія. Закон Ж.-Б. Сея. Правило А. Сміта. Попит і пропозиція. Споживча поведінка. Перевиробництво. Криза. Оновлення капіталу. Попит на гроші і вартість грошей. Схильність до інвестицій. Облікова і відсоткова ставки. Інфляція.

2. ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА.

2.1. Засади підприємницької діяльності.

Програма іспиту: Економічна природа підприємництва. Види підприємницької діяльності. Виробниче, фінансове, комерційне, консультаційне підприємництво. Моделі підприємництва: класична та інноваційна. Організаційно-економічні форми підприємництва. Переваги та недоліки основних організаційно-правових форм підприємництва. Сутність підприємства, його ознаки та функції. Напрями діяльності підприємства. Форми об'єднання підприємств. Правові основи та державне регулювання підприємництва в Україні. Фактори макросередовища мезо- та мікросередовища підприємництва.

2.2. Планування діяльності підприємства.

Планування на підприємстві. Система планів підприємства. Методи планування. Особливості стратегічного, тактичного та оперативного планування. Види та зміст стратегічних, тактичних та оперативних планів. Планування виробництва продукції. Планування збуту продукції. Виробнича програма підприємства, її зміст, календарний розподіл та оптимізація. Оперативно-календарне планування. Планування матеріально-технічного забезпечення виробництва. Планування персоналу. Планування продуктивності праці. Планування фонду оплати праці.

2.3. Основний капітал підприємства.

Співвідношення понять “основний капітал”, “основні фонди”, “основні засоби”. Склад і класифікація основного капіталу. Виробничі та невиробничі фонди підприємства. Класифікація основних виробничих фондів. Видова (технологічна) та вікова структура основних засобів. Первісна, відновна та залишкова вартість основних виробничих фондів. Відтворення основних виробничих фондів. Фізичне (матеріальне) та економічне спрацювання

основних засобів. Техніко-економічне старіння засобів праці та його наслідки. Амортизація основних засобів. Методи амортизації. Норми амортизації основних засобів. Ефективність використання та відтворення основних виробничих фондів. Шляхи підвищення рівня ефективності використання основних виробничих фондів. Поняття й види нематеріальних активів. Склад і характеристика нематеріальних активів підприємства, їх вплив на конкурентоспроможність його продукції на ринку. Вартість нематеріальних активів. Амортизація нематеріальних активів, визначення строків їх корисного використання.

2.4. Оборотний капітал підприємства.

Програма іспиту: Оборотний капітал: сутність, структура, джерела формування. Методи розрахунку нормативів оборотного капіталу (аналітичний, коефіцієнтний, метод прямого розрахунку). Нормування виробничих запасів, незавершеного виробництва, витрат майбутніх періодів, залишків готової продукції. Визначення сукупного нормативу оборотного капіталу підприємства. Основні показники ефективності використання оборотного капіталу. Шляхи підвищення рівня ефективності використання оборотного капіталу.

2.5. Персонал підприємства та продуктивність праці.

Програма іспиту: Поняття персоналу підприємства. Структура персоналу підприємства. Порядок визначення чисельності основних робітників. Порядок визначення загальної чисельності промислово-виробничого персоналу. Визначення необхідної чисельності управлінського персоналу. Кадрова політика на підприємства: сутність, значення і цілі кадрової політики підприємства. Чинники, що визначають кадрову політику підприємства. Типи кадрової політики. Оцінювання та атестація персоналу підприємства. Продуктивність праці. Методи визначення та розрахунку продуктивності праці. Класифікація факторів зростання продуктивності праці.

2.6. Оплата праці та система мотивації персоналу.

Програма іспиту: Поняття заробітної плати. Функції заробітної плати. Форми та системи заробітної плати. Структура заробітної плати. Основна та додаткова заробітна плата. Тарифна система оплати праці робітників. Доплати та надбавки. Сучасна державна політика оплати праці. Мінімальна заробітна плата. Оплата праці керівників, спеціалістів, службовців. Планування фонду оплати праці. Поняття мотивації праці. Змістовні теорії мотивації. Процесуальні теорії мотивації. Види, фактори та методи мотивації праці.

2.7. Виробнича потужність підприємства.

Економічна сутність поняття “виробнича потужність”. Фактори впливу на виробничу потужність. Провідні групи обладнання, дільниці, цехи. Поняття про «вузькі місця». Види потужностей: фактична, ефективна, проектна, резервна. Розрахунок виробничої потужності підприємства залежно від типу організації виробництва. Показники ефективності використання виробничої потужності. Планування виробничої потужності на підприємстві. Шляхи нарощування і поліпшення використання виробничої потужності.

2.8. Власний та позиковий капітал підприємства.

Програма іспиту: Статутний капітал підприємства: визначення та призначення. Джерела формування статутного капіталу підприємств. Поняття про акції. Види акцій підприємства. Поняття додаткового капіталу та його джерела. Нерозподілений прибуток та його формування. Поняття позикового капіталу та джерел його формування. Об’єктивна необхідність позикових коштів у складі фінансових ресурсів підприємства. Залучення позикового капіталу на кредитному ринку. Залучення позикового капіталу на ринку цінних паперів. Види банківських короткострокових кредитів. Сутність комерційного (товарного) кредитування підприємства та його вартість. Залучення капіталу шляхом емісії облігацій: порядок емісії облігацій, вартість позики, погашення облігацій. Види облігацій. Довго- та короткострокове запозичення. Оцінювання ефективності використання власного та позикового капіталу на підприємстві.

2.9. Інвестиційна діяльність підприємства.

Поняття інвестиційної діяльності. Види інвестицій. Джерела інвестицій. Показники ефективності виробничих інвестицій. Чинники підвищення ефективності використання виробничих інвестицій (капітальних вкладень). Визначення необхідного обсягу та джерел фінансування виробничих інвестицій. Фінансові інвестиції (цінні папери). Методичні підходи до оцінювання фінансових інвестицій. Особливості портфельного інвестування на підприємстві. Формування і регулювання фінансових інвестицій (цінних паперів) підприємства. Чинники підвищення ефективності використання капітальних вкладень і фінансових інвестицій.

2.10. Інноваційна діяльність підприємства.

Програма іспиту: Поняття інноваційної діяльності підприємства. Види та напрями інноваційної діяльності підприємства. Технічні, організаційні, економічні та юридичні нововведення. Глобальні й локальні нововведення. Ресурси та результати інноваційної діяльності підприємства. Інноваційний

проект: поняття, етапи здійснення. Державне регулювання інноваційної діяльності. Напрями підвищення рівня ефективності інноваційної діяльності підприємств. Оцінювання ефективності інноваційної діяльності на підприємстві. Показники економічного ефекту від впровадження технічних, технологічних та організаційних нововведень.

2.11. Бізнес-планування.

Сутність і значення бізнес-планування. Функції бізнес-плану. Організація процесу бізнес планування на підприємстві. Види бізнес-планів. Зміст і структура бізнес плану. Меморандум конфіденційності, резюме бізнес плану. Аналіз бізнес середовища організації. План і стратегія маркетингу, виробничий план, організаційний план, фінансовий план. Оцінювання ризику. Страхування ризику. Загальні вимоги щодо складання бізнес плану.

2.12. Оцінювання вартості бізнесу.

Необхідність і цілі оцінювання вартості бізнесу. Види вартості бізнесу. Фактори, що впливають на величину вартості бізнесу. Доходний підхід. Метод дисконтованих грошових потоків. Метод капіталізації доходу. Ставка капіталізації. Порівняльний (ринковий) підхід. Основні принципи відбору підприємств-аналогів. Характеристика цінкових мультиплікаторів. Різновиди мультиплікаторів та їх використання в оціночній практиці. Метод галузевих співвідношень. Метод аналогового продажу (ринку капіталу). Витратний підхід. Метод вартості чистих активів. Метод ліквідаційної вартості. Метод вартості заміщення.

2.13. Собівартість продукції.

Поняття витрат. Класифікація витрат на виробництво. Методи розрахунку витрат на виробництво. Особливості групування витрат за місцями їх виникнення (собівартість виробництва) та економічним змістом (елементи витрат). Поняття та об'єкти калькування. Типова номенклатура калькуляційних статей витрат. Методика розрахунку статей калькулювання. Особливості калькуляції одиниці продукції з комплексної сировини. Шляхи зниження поточних витрат (собівартості продукції). Визначення впливу техніко-економічних чинників на зміну загальної величини поточних витрат.

2.14. Ціноутворення на підприємстві.

Основні теорії ціноутворення. Попит і пропозиція як ціноутворюючі чинники. Закон попиту. Ціна рівноваги. Цінова еластичність, коефіцієнти еластичності. Еластичність попиту та її чинники. Еластичність пропозиції. Поняття, роль і функції ціни. Види цін. Ціни світового та внутрішнього

ринків. Структура ціни. Методи ціноутворення. Сутність витратного методу ціноутворення. Метод надбавок. Метод беззбитковості та цільового прибутку. Графік беззбитковості. Способи визначення точки беззбитковості. Методи, що спираються на попит. Метод балової оцінки. Визначення ціни методом прямих витрат та умови ефективності його застосування. Методи з орієнтацією на конкуренцію. Метод лідера та сфера його поширення. Питома ціна та параметричні індекси якості. Індиферентна ціна. Метод тендерного ціноутворення та сфери його застосування. Система знижок і доплат до базової ціни. Державне регулювання цін в Україні.

2.15. Оподаткування підприємств.

Поняття системи оподаткування юридичних осіб. Види податків, що сплачуються юридичними особами. Нормативно-правові акти, які регулюють оподаткування юридичних осіб. Поняття прямих податків, що сплачуються юридичними особами. Поняття і характеристика податку на прибуток. Платники та ставки податку на прибуток. Поняття валових витрат. Поняття і види непрямих податків, що сплачуються юридичними особами. Сутність податку на додану вартість. Поняття бази оподаткування за податком. Порядок визначення суми податку. Ставка податку. Акцизний податок. Платники акцизного податку. Порядок визначення суми податку. Особливості механізму оподаткування алкогольних і тютюнових виробів. Поняття і характеристика мита. Платники мита. Спрощена система оподаткування суб'єктів малого підприємства. Особливості нарахування і сплати єдиного податку.

2.16. Кредитування діяльності підприємств.

Поняття про кредитування підприємств. Банківське кредитування підприємств. Небанківське кредитування підприємств. Види банківського кредиту та їх характеристика. Кредитний договір. Умови та порядок отримання банківського кредиту підприємством. Порядок погашення банківського кредиту підприємством. Методи нарахування відсотків. Способи погашення тіла кредиту. Державне регулювання кредитування підприємств. Проблеми кредитування підприємств та напрями їх вирішення.

2.17. Фінансово-економічні результати діяльності підприємства.

Поняття про фінансово-економічні результати діяльності підприємства. Прибуток і дохід. Джерела формування загальної величини прибутку (та доходу). Валовий прибуток (та дохід) та чистий прибуток (та дохід). Розподіл чистого прибутку на підприємстві. Показники майнового стану. Ліквідність та платоспроможність. Фінансова стійкість. Ділова активність і методи її виміру. Розрахунок показників рентабельності та прибутковості.

Рентабельність виробничих фондів; сукупних активів; власного (акціонерного) капіталу. Економічна сутність ефективності діяльності. Характеристика видів ефективності. Система показників ефективності виробництва. Класифікація чинників зростання ефективності виробництва.

2.18. Розвиток підприємств: сучасні моделі, трансформація та реструктуризація.

Сучасні моделі розвитку підприємств, їх характеристика. Трансформація та реструктуризація підприємства. Економічна сутність і мета процесу реструктуризації підприємства. Основні форми реструктуризації: оперативна та стратегічна. Види реструктуризації: організаційно-правова, технічна, економічна, фінансова, управлінська. Ступінь реструктуризації: часткова та комплексна. Порядок здійснення реструктуризації. Обґрунтування концепції та розробка бізнес-плану реструктуризації. Основні варіанти проведення реструктуризації підприємств. Ефективність проектів реструктуризації.

2.19. Економічна безпека діяльності підприємства.

Програма іспиту: Змістово-типологічна характеристика економічної безпеки різнорівневих суб'єктів господарювання. Типові функціональні складники економічної безпеки підприємства. Фінансова, ринкова, правова, кадрова, інтерфейсна, інтелектуальна, інформаційна, технологічна, екологічна складові економічної безпеки. Внутрішні та зовнішні загрози економічній безпеці підприємства. Оцінювання складових економічної безпеки підприємства. Методи та підходи до оцінювання рівня економічної безпеки підприємства. Критерії та індикатори економічної безпеки підприємства. Забезпечення економічної безпеки підприємства.

2.20. Санація та банкрутство підприємств.

Санація суб'єктів господарювання. Класична модель процесу фінансового оздоровлення підприємства. Формування стратегічних цілей і тактики проведення санації. Розробка програми та проекту санації. Бізнес-план фінансового оздоровлення, його структура. Техніко-економічне обґрунтування санації підприємства. Поняття банкрутства підприємства. Причини та ознаки банкрутства. Законодавство України з питань банкрутства. Етапи та процедура порушення справи про банкрутство. Методика визначення ймовірності банкрутства суб'єктів господарювання. Модель Альтмана. Порядок ліквідації збанкрутілих підприємств в Україні. Юридичні наслідки ліквідації та форми реалізації майна банкрутів. Черговість задоволення претензій кредиторів.

3. МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА.

3.1. Теорії міжнародної торгівлі.

Меркантилістська теорія. Теорія абсолютних переваг. Теорія порівняльних переваг. Теорія співвідношення факторів виробництва. Двофакторна модель Хекшера-Оліна. Парадокс В. Леонт'єва як неокласична теорія міжнародної торгівлі. Закон інтернаціональної вартості Дж. С. Мілля. Теорія специфічних факторів виробництва. Вплив міжнародної торгівлі на доходи. Теорема Столпера-Самуельсона. Теорема Рибчинського.

3.2. Торгівля на міжнародних ринках.

Світовий ринок, його структура та ключові характеристики. Міжнародна торгівля товарами та послугами. Сучасні теорії міжнародної торгівлі. Показники та види міжнародної торгівлі. Торгівля у межах кооперації, зустрічна торгівля. Торгівля безпосередня та через посередників. Біржова торгівля, міжнародні аукціони й тендери. Ціноутворення у міжнародній торгівлі. Інструменти торговельної політики. Тарифне та нетарифне регулювання міжнародної торгівлі. Міжнародна торгівля та економічне зростання.

3.3. Міжнародна торгівля послугами.

Теорія торгівлі послугами. Міжнародні транспортні операції. Міжнародні ділові поїздки. Регулювання міжнародної торгівлі послугами. Базові умови поставки (INCOTERMS). Класифікація міжнародних економічних операцій купівлі-продажу послуг. Типове форс-мажорне застереження. Стандартизація та уніфікація зовнішньоторговельних документів.

3.4. Митний тариф.

Митне регулювання міжнародної торгівлі. Митний тариф. Види, функції та класифікація мита. Митна вартість товару. Парадокс Мецлера. Розрахунок рівня митного захисту. Економічні ефекти запровадження тарифів: захист, переділ доходів, споживання. Оптимальний митний тариф. Кількісні обмеження. Квоти, ембарго та ліцензії, їх види, «добровільне» обмеження експорту. Особливості митного регулювання у розвинених країнах та країнах, що розвиваються.

3.5. Платіжний баланс.

Платіжний баланс і макроекономічна рівновага. Структура, призначення та методологія складання платіжного балансу. Класифікація статей платіжного балансу. Фактори, що впливають на стан платіжного балансу. Стан і напрями

оптимізації платіжного балансу. Баланс руху капіталів і кредитів. Сальдо платіжного балансу. Державне регулювання платіжного балансу. Теорії платіжного балансу. Теорія автоматичного саморегульованого балансу. Кейнсіанські теорії регулювання платіжного балансу. Теорія внутрішньої та зовнішньої рівноваги; інструментально-цільовий метод регулювання; монетаристські теорії регулювання.

3.6. Валютна система.

Світова валютна система: сутність, причини виникнення. Інструментальна структура валютної системи. Конвертованість валют. Валютний паритет і валютний курс. Міжнародна валютна ліквідність. Валютне регулювання. Форми валютної політики. Валютні обмеження: поняття, цілі. Регулювання валютних обмежень, сфери їх застосування. Ринки золота та інших коштовних металів. Еволюція світової валютної системи. Система золотого стандарту – Паризька валютна система. Генуезька валютна система. Бреттон-Вудська валютна система. Ямайська валютна система.

3.7. Функціонування валютного ринку.

Сутність валютного ринку. Національні валютні ринки. Регіональні валютні ринки. Валютне котирування і валютна позиція. Світові валютні ринки. Учасники валютних ринків. Котирування валют. Курс покупця. Курс продавця. Операції Today та Tomorrow. Курс «аутрай». Строкові операції з іноземною валютою. Фінансовий ф'ючерс. Ф'ючерсний та форвардний контракти. Валютний опціон. Опціонні операції. Опціонний курс. Операції «своп» та «спот».

3.8. Міжнародний рух капіталу.

Міжнародний рух капіталу та його форми. Класична теорія міжнародних інвестицій. Міжнародні інвестиції: прямі іноземні інвестиції; портфельні інвестиції. Міжнародна угода з торгівлі інвестиціями. Інвестиційна позиція. Інвестиційна привабливість. Кваліфікаційна іноземна допомога. Рух підприємницького (інвестиційного) капіталу. Рух позикового капіталу. Франчайзинг. Офшорний бізнес в міжнародній економіці.

3.9. Міжнародні фінанси.

Міжнародні фінанси як економічна категорія. Призначення міжнародних фінансів. Структуризація та функції міжнародних фінансових ринків. Класифікація операцій на міжнародному фінансовому ринку. Формування світових фінансових центрів. Становлення міжнародного фінансового ринку. Склад і структура міжнародного фінансового ринку. Функції міжнародних

фінансів. Міжнародна фінансова система. Міжнародний фінансовий капітал.

3.10. Міжнародні розрахунки.

Організаційні засади міжнародних розрахунків. Форми міжнародних розрахунків. Розрахунки векселями. Розрахунки чеками. Інкасова форма. Види інкасо. Документарний акредитив. Банківські перекази. Система відкритих рахунків. Розрахунки з використанням пластикових карток. Міжнародні платіжні угоди. Рахунки «ностро» та «лоро». Готівковий платіж. Авансові платежі. Валютне застереження. Валюта ціни (валюта угоди). Валюта платежу. Розрахунок у кредит. Кредит з опціоном. Єврочек та дорожній чек. Види акредитиву. Переказний вексель.

3.11. Міжнародне кредитування.

Міжнародний кредит. Форми та види міжнародного кредитування. Функції міжнародного кредиту. Структура міжнародного зовнішнього фінансування. Кредити: банківський; бланковий; вексельний; внутрішній; єврокредит; міжнародний; роловерний; фінансовий; фірмовий. Основні види та сутність комерційних кредитів. Зовнішній державний борг. Види дефолту. Ринок капіталів. Розширене кредитування (ЕФФ). Розширене фінансування (ЕСАФ). Овердрафт. Факторинг. Фінансування системних перетворень. Фінансування структурної перебудови (САФ). Форфейтинг. “Паризький клуб”. Реешелонування боргів.

3.12. Міжнародні інвестиції.

Поняття та сутність міжнародних інвестицій. Реальні та фінансові інвестиції. Особливості та принципи міжнародного інвестування. Роль держави та приватного сектора у інвестуванні коштів. Транснаціональні компанії в системі інвестуванні. Кредитні рейтинги. Державне регулювання та заохочення іноземних інвестицій. Вільні економічні зони. Роль міжнародних організацій в інвестиційному процесі. Венчурне фінансування. Методи оцінки інвестиційної привабливості капіталовкладень.

3.13. Портфельні іноземні інвестиції.

Правила міжнародного інвестування. Переваги та недоліки портфельних інвестицій. Форми та методи регулювання міжнародного інвестування на національному та міжнародному рівнях. Причини портфельного закордонного інвестування. Основні портфельні інвестори (інвестиційні фонди, венчурний капітал, пенсійні фонди, страхові компанії, ТНК, банки). Ринок цінних паперів. Фондовий ринок та його інструменти. Інвестиційні та кредитні цінні папери. Цінні папери на євrorинку.

3.14. Міжнародна міграція робочої сили.

Міжнародні міграційні процеси. Види міжнародної міграції робочої сили. Причини міжнародної економічної міграції. Основні напрямки міжнародної трудової міграції. Міграційне сальдо. Шенгенська угода 1995 року стосовно міграційних процесів в окремих країнах Європи. Міжнародні ринки праці. Країни, що розвиваються як основні експортери робочої сили. Наслідки міжнародної трудової міграції. Державне регулювання міграції. Наддержавне регулювання міграції робочої сили. Міжнародна організація праці. Трансфери трудових мігрантів в контексті інвестицій в економіку.

3.15. Міжнародна передача технологій.

Міжнародна інноваційна діяльність. Форми міжнародної передачі технологій. Міжнародний ринок технологій. Некомерційні форми технологічного обміну. Міжнародна технологічна допомога. Міжнародна торгівля ліцензіями. Форми ліцензійних платежів. Міжнародний ринок інжинірингових послуг. Міжнародний трансфер технологій. Моделі міжнародного життєвого циклу високотехнологічної продукції. Модель Вернона.

3.16. Транснаціональні компанії.

Виникнення транснаціональних структур: чинники сприяння та бар'єри розповсюдження. Теоретичні концепції, що пояснюють економічну природу ТНК. Структурні елементи корпоративних об'єднань. Особливості функціонування посткризового покоління ТНК в XXI столітті. Організація взаємодії материнської компанії ТНК та її підрозділів. Міжнародне податкове планування і закордонні операції корпорацій. Ціноутворення та трансфертні ціни в діяльності ТНК. Ефективність транснаціональної діяльності. Державне та наддержавне регулювання діяльності ТНК.

3.17. Глобалізаційні процеси.

Глобалізація й економічний розвиток, формування глобальної економіки, агенти глобалізації. Світова економічна рівновага, механізм регулювання світової економічної рівноваги. Шляхи вирішення глобальних проблем людства. Моделі економічного розвитку. Модель лінійних стадій розвитку У. Ростоу. Модель структурних трансформацій. Модель зовнішньої залежності. Неокласична модель вільного ринку. Модель ендогенного зростання.

4. СТАТИСТИКА.

4.1. Предмет і метод статистики.

Предмет статистики. Основні категорії статистики. Закономірності масових процесів, їх види, механізм формування. Статистична сукупність, одиниця сукупності і ознаки, що її характеризують. Етапи статистичного дослідження. Методологічна основа статистики. Особливості статистичної методології. Етапи статистичного дослідження.

4.2. Статистичне спостереження.

Суть, джерела, організаційні форми статистичного спостереження. План статистичного спостереження. Програмно-методологічні та організаційні питання програми статистичного спостереження. Мета статистичного спостереження. Види і способи статистичних спостережень. Організаційні форми статистичних спостережень. Помилки спостереження, контроль даних.

4.3. Зведення та групування статистичних даних.

Суть і завдання статистичного зведення. Види статистичного зведення. Поняття статистичного групування. Класифікація статистичних групувань. Прості та комбінаційні групування. Принципи формування інтервалів груп. труктурні, типологічні, аналітичні групування, їх завдання і особливості. Статистичні таблиці, їх види та правила побудови.

4.4. Статистичні показники.

Суть та види статистичних показників. Абсолютні статистичні величини, їх види. Відносні величини, їх види та аналітичні функції. Суть і умови використання середніх величин. Види середніх величин і способи їх обчислення. Середня арифметична і її властивості. Багатовимірна середня, її роль у статистичному аналізі. Системи статистичних показників.

4.5. Аналіз рядів розподілу.

Сутність та види ряду розподілу. Основні завдання при вивченні закономірностей розподілу. Характеристики центра розподілу: середня величина, мода, медіана. Вимірювання варіації ознак. Абсолютні та узагальнені міри варіації. Характеристики форми розподілу. Оцінювання рівномірності (нерівномірності) розподілу, подібності структур і структурних зрушень. Види і взаємозв'язок дисперсій.

4.6. Вибірковий метод.

Сутність вибіркового спостереження. Генеральна і вибіркова сукупності. Основні способи формування вибірових сукупностей, що забезпечують

епрезентативність вибірових оцінок. Різновиди вибірок. Оцінювання точності вибірових оцінок різних вибірок. Багатоступенева і багатофазна вибірка. Стандартна похибка як міра точності вибірових даних. Відносна похибка вибірки. Визначення мінімально достатнього обсягу вибірки.

4.7. Статистична перевірка гіпотез.

Суть і загальна схема перевірки статистичних гіпотез. Статистичний критерій як інструмент перевірки гіпотез. Послідовність перевірки гіпотез і висновки.

4.8. Аналіз таблиць взаємної спряженості.

Таблиця спряженості як інформаційна база аналізу стохастичного зв'язку. Коефіцієнти спряженості, умови їх використання для вимірювання щільності і перевірки істотності стохастичного зв'язку. Особливості аналізу 4-х клітинкових таблиць. Коефіцієнт відношення шансів.

4.9. Статистичні методи вимірювання кореляційних зв'язків.

Сутність і види взаємозв'язків між явищами. Суть кореляційного зв'язку, методи і напрямки його вимірювання. Емпірична і теоретична лінії регресії. Вимірювання ефектів впливу. Модель аналітичного групування. Суть кореляційного відношення. Регресійний аналіз взаємозв'язку. Коефіцієнти регресії, кореляції і детермінації. Рангова кореляція.

4.10. Ряди динаміки: аналіз інтенсивності та тенденції розвитку.

Суть, види та методологічні принципи аналізу рядів динаміки. Абсолютні та відносні характеристики інтенсивності динаміки, їх взаємозв'язок. Узагальнюючі характеристики динамічного ряду: середній рівень, середня абсолютна та відносна швидкість ряду динаміки. Порівняльний аналіз динамічних рядів: коефіцієнти випередження та еластичності, їх суть, умови використання.

4.11. Аналіз тенденцій розвитку.

1. Компоненти динамічного ряду: тенденції, сезонні і випадкові коливання. Методи їх оцінювання. Суть тенденції розвитку, методи виявлення та аналізу. Екстраполяція тренду як метод прогнозування. 2. Сезонні коливання, методи їх вимірювання. Коригування тренду на сезонність. Оцінювання коливності та сталості динамічних рядів. 3. Особливості вимірювання регресії на динамічних рядах. Способи оцінювання і усунення автокореляції.

4.12. Індекси.

Суть та функції індексів в аналізі соціально-економічних явищ (синтетична та аналітична функції). Методологічні принципи побудови зведених індексів. Агрегатна форма індексів як основна. Ваги і сумірники. Середньозважені індекси, приведення їх до агрегатної форми. Взаємозв'язок спряжених індексів. Розкладання абсолютного приросту результативного показника за факторами. Індекси середніх величин: змінного складу, фіксованого складу і структурних зрушень; їх взаємозв'язок. Територіальні індекси.

4.13. Основні класифікації в економічній статистиці.

Завдання класифікації та кодування статистичної інформації. Класифікації в системі ЄДРПОУ та статистичних реєстрів. Класифікації в системі національних рахунків.

4.14. Методологічні засади економічної статистики.

Концепції та категорії економічної статистики. Основні економічні класифікації в економічній статистиці: видів економічної діяльності, форм власності, інші. Система національних рахунків: основні концепції, напрями використання в макроекономічному аналізі.

2. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Економічна теорія.

1. Галушка З.І., Поченчук Г.М. Економіка: теорія і практика [Текст]: підручник. Чернівці: Чернів. нац. ун-т. 2020. - 232 с.
2. Горлач М.І., Соколов М.О., Кримов М.І., Лисенко С.Ф. Економічна теорія: підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 532 с.
3. Економічна теорія / за заг. ред.: Н. П. Мацелюх, Л. М. Касьяненко, І. А. Максименко та ін. Ірпінь: Університет ДФС України, 2019. 478 с. (Серія «На допомогу студенту УДФСУ, т. 56).
4. Економічна теорія : навч. посібник / за ред.: О.А. Кулініч, Н. М. Зарецька, О. В. Никітіна. Х. ХДУХТ, 2016. Частина І. 200 с.
5. Політична економія : навчальний посібник / М. С. Бріль, О. М. Кліменко, І. Ф. Лісна та ін. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. – 280 с. URL: <https://bit.ly/3FSDUd7>
6. Кадала В. В. Основи економічної теорії: навч. посіб. / за заг. ред.: В. М. Бесчастного. Кривий Ріг: ДЮІ МВС України, 2019. 308 с.
7. Кокареєв І. В. Основи економічної теорії : навч. посібник / І. В. Кокареєв. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2020. 100 с. URL: <https://bit.ly/3sCd4mq>
8. Семененко В.М. Економічна теорія. Політекономія: навч. посіб. 2-ге вид. Київ : ЦУЛ, 2019. 426 с.
9. Федоренко В. Г. Політична економія: Підручник. 2-ге вид. К. Алерта, 2015. 487 с.

2. Економіка підприємства.

1. Бурик А.Ф., Світовий О.М., Мачушенко О.Г. Планування діяльності підприємства: навч. посібн. К. : ЦУЛ, 2021. 260 с.
2. Захарченко В.І. Економіка підприємства. Практикум: навч. посібник. Львів. Видавництво: Магнолія. 2019. 144с.
3. Кулішов В.В. Економіка підприємства. Теорія і практикум: навч. посібник. Львів. Видавництво: Магнолія. 2020. 208с.
4. Ковальської Л.Л., Кривов'язюка І.В. Економіка підприємства: підручник / під заг. ред. д.е.н., проф. Ковальської Л.Л. та проф. Кривов'язюка І.В. Київ: Видавничий дім «Кондор», 2020. 700 с. URL: <https://lib.lntu.edu.ua/sites/default/files/2021-03/%21%20підручник%20ЕП%20ПТБ.pdf>
5. Іванова О.А., Пеліхов Є.Ф., Сумець О.М. Економіка сучасного підприємства: навч. посіб. Харків: Вид-во НУА, 2017. 312с. URL: https://books.google.com.ua/books?id=EE87DwAAQBAJ&printsec=copyright&redirect_esc=y#v=onepage&q&f=false
6. Лисак О.І., Андрєєва Л.О., Болтянська Л.О.. Економіка підприємства: навчальний посібник. Мелітополь: Люкс, 2020. 272 с. URL: <http://elar.tsatu.edu.ua/bitstream/123456789/14129/1/Навч%20посібник%20Екон>

[оміка%20підприємства%202020.pdf](#)

7. Мельник Л.Г. Економіка підприємства: навч. посібник. Львів. Видавництво: Магнолія. 2020. 876с.

8. Шарко М.В., Мешкова-Кравченко Н.В., Радкевич О.М. Економіка підприємства: на

3. Міжнародна економіка.

1. Архієреєв С.І., Волоснікова Н.М., Климова С.О. Міжнародна економіка і міжнародні економічні відносини: навчальний посібник / за ред. проф. Архієреєва С.І., Харків: НТУ «ХП», 2019. 234с. URL : <https://core.ac.uk/reader/275821380>

2. Вінниченко І. І., Гончаренко О. В., Васильєв С. В., Дідур К. М. Глобальна економіка : навчальний посібник. Київ : ТОВ «ДКС центр», 2019. 234с.

3. Кібік О. М., Нестерова К. С., Хаймінова Ю. В. Міжнародна економіка: навчально-методичний посібник. Одеса: НУ "ОЮА", 2020. 85 с. URL : <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/15543>

4. Філіпенко А. С.. Міжнародні економічні відносини: історія, теорія, політика : підруч. Київ : Либідь, 2019. 960 с.

4. Статистика.

1. Горкавий В. К. Статистика: Підручник. Третє вид., переробл. і доповн. Київ: Алерта, 2020. 644 с.

2. Краєвський В. М., Остапенко Я. О., Параниця Н. В. Статистика: навчальний посібник. Ірпінь: Університет ДФС України, 2019. 218 с.

3. Мармоза А.Т. Практикум з теорії статистики. Київ: Центр навчальної літератури, 2017. 484 с.

4. Матковський С.О. Галків Л.І. Гринькевич О. С. Сорочак О. З. Статистика: практикум. Навчальний посібник. Київ. 2020. С. 140.

5. Статистика: Конспект лекцій [Електронний ресурс] : навч. посіб. для студ. спеціальності 051 «Економіка» / КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад. Н.Л. Кузьмінська. – Електронні текстові дані (1 файл: 1326 Кб). – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2018. – 162 с.

5. <https://ela.kpi.ua/server/api/core/bitstreams/cb80ead4-13f3-41d3-a9fb-e318cefd9851/content>

6. Статистика: основи теорії та практикум: Навчальний посібник / Григорків В.С., Вінничук О.Ю., Григорків М.В., Маханець Л.Л. – Чернівці : Чернівець. нац. ун-т, 2022. – 304 с

7. Рарок О. В. Статистика. Конспект лекцій: навчальний посібник. Кам'янець-Подільський: ФОП Сисин І. Я., 2017. 202 с.

3. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ВСТУПНИКІВ

Оцінювання відповідей на вступному випробуванні здійснюється за 100-бальною шкалою, за системою ЄКТС та національною шкалою (табл. 3.1).

Таблиця 3.1.

Таблиця відповідності результатів контролю знань за різними шкалами і критеріями оцінювання

Сума балів за 100-бальною шкалою	Оцінка в ЄКТС	Значення оцінки ЄКТС	Критерії оцінювання	Рівень компетентності	Оцінка за національною шкалою
1	2	3	4	5	6
90 - 100	A	відмінно	Вступник виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили	Високий (творчий)	Відмінно
82 - 89	B	дуже добре	Вступник вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна	Достатній (конструктивно-варіативний)	Добре
74 - 81	C	добре	Вступник вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти		

			помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок		
64 - 73	D	задовільно	Вступник відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих	Середній (репродуктивний)	Задовільно
60 - 63	E	достатньо	Вступник володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні		
35 - 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання семестрового контролю	Вступник володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу	Низький (рецептивно-продуктивний)	незадовільно

Кожен білет складається з чотирьох питань, відповіді на які надаються окремо. Оцінка знань визначається на основі округленого середнього арифметичного балу, отриманого вступником за відповіді на кожне питання екзаменаційного білету.

Під час іспиту в усній формі члени відповідної предметної комісії відмічають правильність відповідей в аркуші усної відповіді, який після закінченні іспиту підписується вступником та членами відповідної комісії.